

SeFaFi

**SEHATRA FANARAHA-MASO NY FIAINAM-PIRENENA
Observatoire de la Vie Publique**

Lot III M 33 K Andrefan'Ambohijanahary, Antananarivo 101

Tél. 032 59 761 62 Email : sefafi@gmail.com Site Web : www.sefafi.mg

Fitsarana mijanona ho laza masaka fotsiny

Ny ady amin'ny tsy maty manota ary ny fananganana fitsarana marina kokoa no fanantenan'ny olom-pirenena lehibe indrindra. Toy ny hafa rehetra nikasa ho filoha, ny kandida Andry Rajoelina dia nampanantena ny handray an-tanana an'izany. Fifanojoan'ny daty fotsiny ve ny fanadihadiana ankehitriny sa hetsika niniana natao, fa ny fahatongavany teo amin'ny fitondrana dia narahin'ny fipoahan'ny raharaha ara-pitsarana nanao tohy vakana.

Ny voalohany indrindra dia ny nanenjehana an-dRatsiferana Hugues, Tale Jeneralin'ny Birao Malagasin'ny Fampandrosana ara-toekarena sy ny Fanondrotana ny orinasa (AMDP), noho ny fanodinkodinana fananam-panjakana. Avy eo dia nenjehina sy naiditra am-ponja i Mbola Rajaonah, tompomenakely iray hafa nandritra ny fitondrana teo aloha, noho ny halatra tamin'ny hetra sy noho ny famotsiam-bola. Dia re koa fa naverina any Antanimora Razaimamonjy Claudine izay napetraka ela tany amin'ny fonjan'i Manjakadriana. Ary farany, tamin'ny alalan'ny tambajotran-tserasera, ny olom-pirenena dia afaka nanaraka mivantana, ohatra ireny mijery sarimihetsika feno fifanenjehana ireny, ny fanenjehana an'i Maminirina Eddy, mpandraharaha ara-toekarena voarohirohy amin'ny fanondranana an-tsokosoko andramena, naiditra vonjy maika any Tsiafahy.

Misy raharaha efa nabaribary tany aloha mbola miverina mahazo laka indray. Nampikorontana ny saim-bahoaka ilay raharahan'ny « Villa Elisabeth » ary efa natomboka nanaovana fanadihadiana tamin'ny telovolana faran'ny taona 2017. Ny volana marsa 2019, ny fivarotana tsy ara-dalana an'io toeram-ponenana an'ny Repoblika io dia nahatonga ny fampidirana am-ponja ny iray tamin'ireo DG taloha tao amin'ny Fananan-tany ary mpiasa roa hafa tao amin'ny sampan-draharahan'ny fananan-tany voarohirohy ho nanamora ny fivarotana an'io fananam-panjakana io. Ho tohin'izany ny vahoaka dia nitolagaga raha nandre fa nisy ampahany amin'ny zaridainan'Antaninarenina efa namidy, efa ho 21 taona lasa izay¹. Ary na dia sarotra inoana aza izany dia mbola tsy nampahafantarina hatramin'izao ny anaran'ilay na ireo mpividy ! Tsy ho tratra mihitsy io fifampivarotana io raha tsy efa nanomboka nikarakara ny fitsinjarazana ilay tany ireo nahazo azy.

Ary na dia efa voatana any am-ponja aza ny olona sasany eo am-piandrasana ny fitsarana azy dia tsy manakana azy velively izany hirotsaka ho kandida amin'ny fifidianana solombavambahoaka, satria, hono, tsy azo esorina amin'ny lisitra ofisialin'ny kandida navoakan'ny CENI ny anarany !

1. Fiarahamidiniky ny Mpanolotsainan'ny tanànan'Antananarivo lah.14 Bis/98/CUA.

Manoloana izany, antenaina fa tsy ho fanaovana laza masaka fotsiny ireny fiampangana sy fanagadrana ireny na koa asesiky ny antony politika ; antenaina koa fa tsy hanjavona any amin'ny fiolanolan'ny fizotran'ny raharaham-pitsarana any ny fitoriana momba azy. Miankina amin'izany ny fahatokisana ny fitsarana sy ny fitondrana mihitsy koa aza...

Fahaleovantena sy fahamarinan'ny fitsarana

Tribonaly maro be (Sampana Miady amin'ny Kolikoly, Sampana manokana miady amin'ny fanondranana andramena sy hazomainty, sns.) no efa miatrana miasa taorian'ny fahasahiranana niatrika ny dingana fananganana azy. Ny BIANCO (Biraos Mahaleo tena Miady amin'ny Kolikoly) dia nanambara fa efa nametraka fitoriana 79 miandry hodinihin'ireo tribonaly ireo, ny fahefan'ny PAC (Sampana Miady amin'ny Kolikoly) moa etsy an-daniny efa nitarina. Saingy tsy ny fampitomboana ny rafitra akory no fanafodin'izao rehetra izao.

Ny tena takian'ny fanadiovana ny tranon-tsoavalin'i Augias (toerana efa tafahoatra loatra ny lotony) dia ny fitsarana mahaleo tena. Ny mpitsara ao amin'ny Fampanoavana dia mijanona ho eo ambany fifehezan'ny Ministeran'ny Fitsarana ; fa ireo izay tsy maintsy mandray fanapahan-kevitra dia tokony hijoro ho mahaleo tena tanteraka. Tsihivina fa ny mpitsara dia mahaleo tena tanteraka amin'ny fanapahan-kevitra raisiny : adidiny ny mampiasa an'io fahafahana io ka tsy azony atao ny mitady fialan-tsiny na mody milaza ho iharan'ny tsindry satria tsy misy ny fanerena raha tsy izy no manaiky azy. Miaraka amin'izany koa, izay rehetra ataon'ny mpanatanteraka mitady hitsofotsofoka amin'ny fizotran'ireo raharaha ireo dia mitovy amin'ny finiavana hampihatra ny fitsaran'ny mpandresy izay mifanohitra amin'ny tany tan-dalàna. Ary farany, ny fahamarinan'ny mpitsara dia harahi-maso akaiky manolona izao toe-draharaha izao, voalaza mazàna mantsy fa ny tontolon'ny fitsarana no lohalaharana amin'ny sehatra tena anjakan'ny kolikoly.

Inona no anjara asan'ny Fitsarana Ambony (Haute Cour de Justice - HCJ) ?

Notenenina matetika saingy dia ela vao tanteraka² ny fananganana ny HCJ ilay natao hitsara ny mpitondra ambony. Fantatra ny fahefana³ nomena azy. Saingy tsy ny fananganana azy ela loatra ihany no vato misakana ny fanatontosan'ny HCJ ny andraikiny : tafahoatra loatra koa ny lalàna tsy maintsy hajainy. Tsy azo lavina fa, noho izy sady fitsarana no politika, ny HCJ dia tsy ho afaka hanaraka ny lalànan'ny fitsarana tsotra. Saingy, mba ho tonga any amin'ny fiampangana, dia misy sivana maro be tsy maintsy lalovan'ny fitoriana ; hararaotin'ny mpisolelaka ireny ho lasa

2. Voalohany indrindra hatramin'ny nahazoana ny fahaleovantena no niresaka momba izany hoe Fitsarana Ambony izany (HCJ) ny Lalàmpanorenana tamin'ny 1992. Dia tsy maintsy niandry ny 2014 vao nisy ny lalàna, voalazan'ny Lalàmpanorenana tamin'ny 2010, mamaritra ny fandaminana azy sy zotra harahina. Fa ny fanendrena ny mpikambana ao sy ny fianianany dia tsy vita raha tsy ny volana mey sy jiona 2019.

3. Ny Filohan'ny Repoblika dia azon'ny Fitsarana Ambony tsaraina noho ny « *asa nataony mifandraika amin'ny fanatontosany ny andraikiny misy famadihana tanindrazana, fanitsakitsahana lozan-tany na fanitsakitsahana miverimberina ny Lalàmpanorenana, tsy fanatontosana ny adidiny hita miharihary fa tsy mifanaraka amin'ny fanaovany ny asany* » (Lalàmpanorenana, and. 131). Etsy an-daniny, ny HCJ dia « *afaka mitsara ny asa natao, mifandraika amin'ny fanatontosana ny andraikiny, lazaina ho heloka na fandikan-dalàna tamin'ny fotoana nanaovana azy, nataon'ny Filohan'ny Fivondronan'ny Antenimiera, ny Praiministra, ny mpikambana hafa ao amin'ny Governemanta, ny filohan'ny Fitsarana Avo momba ny Lalàmpanorenana* » (Ibid., and. 133).

fanakantsakanana, na ho fitandroana ny maha tsy maty manota azy ho an'ireo izay mbola eo amin'ny fitondrana. Izany izao ny momba ilay ministra taloha nisahana ny fampanjariana ny tany izay niaiky fa nanao sonia « tsy nahy » ny kopia nivarotana ny « Villa Elisabeth », fananam-Panjakana !

Miandry ny tena fanombohan'ny asan'ny HCJ aloha ny olom-pirenena ka voatery mitazam-potsiny ny fisian'ny karazam-pitsarana roa, ny iray ho an'ny matanjaka (Filohan'ny Repoblika, filohan'andrim-panjakana, solombavambahoaka, mpikambana amin'ny governemanta) ary ny iray ho an'ny olom-pirenena tsotra. Momba ny resaka mikasika ny fanitsiana ny Lalàmpanorenana dia rariny loatra, sady mifanaraka tsara amin'ny demokrasia, raha foanana tsotra fotsiny izao ny HCJ. Amin'izay fotoana izay ny tompon'andraikitra ambony eto amin'ny firenena dia hitovy lenta amin'ny olom-pirenena tsotra... ary izay no tena rariny !

Mitovy amin'izany ihany koa, ny fitsipika mikasika ny tsy maha maty manota ny solombavambahoaka voalazan'ny andininy faha 73 ao amin'ny Lalàmpanorenana dia tsara raha atao hentitra kokoa, ary indrindra indrindra ferana tsara mba tsy ho azo ahodina ho an'ny tombontsoan'ny fifanohantohanana maharikoriko ifanaovan'ny mpiray fikambanana. Io hoe tsy maty manota io dia natao indrindra mba hiarovana ny solombavambahoaka amin'ny fanenjehana azy any amin'ny fitsarana tsy araka ny tokony ho izy ka mety hanakantsakana ny fahalalahany amin'ny fanatontosany ny asany. Ny tena misy anefa dia izao : ny tsy maty manota dia nahafahany indrindra nanao varo-maizina isan-karazany nefa mandry ivohon'ny vato fa tsy ho voasazy na oviana na oviana. Momba ireo kandida voatazona an-tranomaizina vonjy maika, nefa mety ho tonga solombavambahoaka atsy ho atsy, moa ve izy ireo hahazo fahafahana amin'ny maha solombavambahoaka tsy maty manota azy ?

Raharham-pitsarana maty an-karanany hatrany hatrany

Misy zavatra anankiray hafa koa tena manafintohina mikasika ny fitsarana izay ohatra ny manana finiavana avy hatrany dia tsy miakatra mihitsy hatrany amin'ny mpanome ny baiko amin'ny raharaha tsarina. Zon'ny olom-pirenena anefa ny hahalala ny anaran'ireo izay mibaiko ny fanondranana andramena, ny halatra omby, ny fanorenana tsy ara-dalàna, ny fakana an-keriny, ny halatra taolam-paty, ny fivarotana tanim-panjakana ary ny kolikoly isan-karazany niaretan'ny vahoaka nandritra ny fotoana ela. Mainka koa mampiahiahy ny mahita fa tsy misy fanadihadiana na iray aza, tsy misy fiakarana amin'ny fampanoavana na iray aza, tsy misy fitanana am-ponja vonjy maika na iray aza, ka nahafahana nahalala ny anaran'ny nibaiko sy nahazo tombontsoa tamin'ireny raharaha ireny na dia iray fotsiny aza - fantatry ny rehetra anefa fa miafina any amin'ny « ambony toerana » any izy ireo. Izany izao ny momba ireo fitoriana 79 natolotra ny sampana miady amin'ny kolikoly, tsy misy mahalala izay niafarany sy ny anjara miandry azy ! Ireny tsy fahombiazan'ny fitsarana miverimberina ireny dia tsy isalasalana fa avy amin'ny tsy fisian'ny finiavana politika izay matetika misosoka kolikoly.

Ho famaranana, tsy azo atao ny tsy hiteny ny momba ny tsy rariny tsy hay zakaina mihatra amin'olona an'arivony maro voatana vonjy maika any amin'ny fonjantsika, mivelona ao amin'ny sehatra tsy mendrika olombelona. « Ny fitanana am-ponja vonjy maika dia natao indrindra ho an'ny olona mahantra izay tsy manam-bola hanakaramana mpisolovava mba hahafahany mivoaka ny fonja. Tsy

azon'ny fahefana malagasy atao ny manohy mitazona any am-ponja olona an'arivony maro mbola tsy voatsara ho nahavita heloka na iray aza »⁴.

Hatramin'izao aloha, na dia tsara vava aza ny tompon'andraikitra politika manambara ny fikasany, ny olom-pirenena dia mbola miandry foana, ary efa mihatsindrian-daona hatrany, ny hanamelohana na hanafahana ny olona maro be voampanga. Satria mahazo vahana ny tsy maty manota raha lalaovina ny fotoana, ary tsy misy na iza na iza voafitak'izany lalao izany.

Antananarivo, 4 mey 2019

4. « Tamin'ny febroary 2019, ny isan'ny olona nigadra tany amin'ny fonja mbola miandry ny fitsarana azy teto amin'ny firenena dia 14.067 (raha 24.928 no totaliben'ny voafonja), izany hoe tena nitombo be raha ampitahaina amin'ny 11.703 voaisa tamin'ny oktobra 2017. Ny isan'ny voafonja lahy sy vavy migadra vonjy maika dia mihoatra ny totalin'ny zakan'ny fonja malagasy, izay natao ho an'ny voafonja 10.600 » ((Amnesty International ho an'ny tapany Atsimon'i Afrika, filazana an-gazety tamin'ny 25 aprily 2019).